

Ferran Sunyer, *connais pas*

La seva biografia novel·lada va guanyar el Premi Sant Jordi 2012

Una de les preguntes que més m'han fet des que vaig publicar *Plans de futur* és: «Com és que fins ara jo no en sabia res, d'algú com Ferran Sunyer?». Aquest jo pot designar tota mena de lectors encuriosits per la potència del personatge, però l'èmfasi de la pregunta augmenta quan qui la formula hi manté alguna intersecció clara: si el jo en qüestió és científic o empordanès, posem per cas, o encara més si es tracta d'una persona figuerenca, o si ha estudiat matemàtiques. He hagut d'improvisar una resposta creativa perquè, en realitat, Sunyer no és pas allò que en podríem dir un personatge totalment desconegut.

MÀRIUS SERRA > TEXT

FUNDACIÓ FERRAN SUNYER I BALAGUER - IEC > FOTOS

cats a la figura de Ferran Sunyer (1912-1967) per commemorar el centenari del seu naixement. Passa, però, que les matemàtiques no són precisament una ciència de masses, i també que la singularitat de la figura de Sunyer es fonamenta en tres trets alternatius (autodidacte, tetraplègic, catalanista) que, units a l'època que li va tocar viure, van fer-ne una figura poc visible. Sunyer va néixer a Figueres en el si d'una família burgesa que ben aviat va patir un seguit de desgràcies encadenades. Al seu problema neurològic de naixement s'hi van afegir, en només tres anys, les morts per tuberculosi del pare i la tieta. Entre l'una i l'altra, l'oncle Carbona va abandonar els tres fills i la dona malal-

ta, i va desaparèixer per sempre. La peculiar família es va traslladar a viure a Barcelona, però va mantenir la vinculació amb l'Empordà, i va estiuajar sempre al mas Batlle de Vilajoan.

La primera notícia que vaig tenir de Ferran Sunyer va ser un article al diari *Avui* signat per Ferran Carbona («Record del matemàtic Ferran Sunyer», 26/IX/1976). L'article destacava les seves aportacions científiques. No esmentava en cap moment que fos tetraplègic ni tampoc cosí de l'articulista. No calia. Era un dels diversos articles que es van publicar a la premsa de l'època per replicar unes desafortunades declaracions del president espanyol Adolfo Suárez a *Paris Match* en les quals considerava que la llengua catalana no era apta per a les pràctiques científiques. La figura de Sunyer ho desmentia de ple, atès que no només va ser un investigador de primer nivell amb una projecció internacional contrastada, sinó que va desenvolupar la seva obra en català, i la seva sensi-

L'any 1995 el matemàtic Antoni Malet va publicar una completa biografia (*Ferran Sunyer i Balaguer*, IEC) a instàncies de la Fundació Ferran Sunyer, creada l'any 1983 per les seves cosines Maria i Àngels Carbona i Balaguer, justament per preservar-ne la memòria. La Fundació, integrada a l'Institut d'Estudis Catalans des de 1991, convoca un premi internacional de treballs matemàtics i unes borses d'ajut a projectes de recerca. Últimament, ha promogut una exposició i un documental dedi-

La singularitat de la figura de Sunyer es fonamenta en tres trets alternatius: autodidacte, tetraplègic, catalanista

>> A Vilajoan,
en els primers quaranta
del segle passat.

bilitat lingüística el va empènyer a fer aportacions terminològiques al registre matemàtic de la llengua catalana. Per exemple, el terme «fita». Signava sempre Sunyer amb «ny», i feia esmenar totes les comunicacions que li arribaven a nom de *Suñer*, amb «ñ».

Sunyer va ser autodidacte per necessitat. Els metges l'havien desnonat, però un bon dia el van sentir llegir en veu alta i la seva mare va decidir donar-li tota l'educació que pogués. Va arribar a les matemàtiques a través dels llibres que li portava el seu cosí Ferran Carbona, estudiant d'enginyeria a l'Institut Químic de Sarrià. Ben aviat el va deixar enrere, i un bon dia va descobrir un error al *Curs d'Àlgebra Superior* de Joseph Alfred Serret, una obra força reeditada. Encara va haver d'esperar uns quants anys abans no el tinguessin en compte, però la seva perseverança i l'ajut del seu cosí, ja exiliat a París, li van permetre accedir a l'Acadèmia Francesa i publicar els seus primers treballs. La primera me-

mòria de Sunyer va sortir publicada als *Comptes Rendus* de l'Académie des Sciences l'any 1938. En les condicions més adverses imaginables, els primers anys de la postguerra, Sunyer va aconseguir desplegar una rutina de treball que li va permetre fer molta recerca matemàtica, i va començar a presentar-se als premis matemàtics, amb notable èxit. L'any 1948 va obtenir el premi Prat de la Riba amb el seu treball *Una nova generalització de les funcions gairebé periòdiques*. La seva mare,

Sunyer va ser autodidacte per necessitat. Els metges l'havien desnonat, però un bon dia el van sentir llegir en veu alta i la seva mare va decidir donar-li tota l'educació que pogués

>> Ferran Sunyer
i Balaguer, ca. 1935.

Àngela Balaguer, i les seves cosines Maria i Àngels van fer possible la seva carrera professional. Sunyer treballava mentalment. Com que no era capaç d'escriure, dictava totes les seves recerques a les seves cuidadores. Després elles, meres transcriptoras, passaven la memòria a màquina i l'enviaven.

La mort de la seva mare, l'any 1955, va ser un veritable daltabaix per a Ferran Sunyer. Va superar el dol gràcies a les seves cosines i va decidir regularitzar la seva situació acadèmica per poder accedir a l'estatut d'investigador del Consejo Superior de Investigaciones Científicas (CSIC) per poder obtenir un salari més digne. El camí va ser llarg i tortuós. Malgrat el seu prestigi creixent, reforçat per la concessió del premi Francisco Franco l'any 1956, el sistema educatiu no li va obrir les portes. Sunyer va al·legar ser un «*impedido*» per no anar a recollir el premi a Madrid, però pocs mesos després va

>> *A Vilajoan, en els primers quaranta. D'esquerra a dreta, Àngels Carbona, Àngela Balaguer, Ferran Sunyer i Modesta Masdevall.*

Sunyer va al·legar ser un «*impedido*» per no anar a recollir un premi a Madrid, però pocs mesos després va marxar cap a Niça amb la Maria i l'Àngels per assistir a un congrés de matemàtics d'expressió llatina

>> *Ferran Sunyer, autodidacte per necessitat.*

marxar cap a Niça amb la Maria i l'Àngels per assistir a un congrés de matemàtics d'expressió llatina. L'accés als títols va estar ple de reserves per part de professors franquistes, que el feien passar per la humiliació d'examinarse d'assignatures de batxillerat. D'altres, com el professor Josep Vaquer, admetien que Sunyer hauria de ser qui els examinés a ells, i li posaven un excel·lent sense fer-li cap examen. Finalment, l'any 1962 Sunyer va rebre el títol de doctor i va començar a impartir classes a la Universitat de Barcelona. L'any 1963 va signar un contracte amb la US Navy per al programa d'investigació de l'Office of Naval Research, amb una remuneració que duplicava el sou dels investigadors del CSIC. Fins al 9 de desembre de 1967, el CSIC franquista no va confirmar el seu nomenament com a investigador científic en la divisió de Ciències Matemàtiques, Mèdiques i de la Natura, en la qual constava com a col·laborador eventual des de 1948. 18 dies després moria a casa seva als 55 anys d'edat.

Màrius Serra
és escriptor.